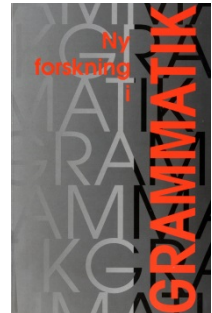

Ny Forskning i Grammatik

Titel: Chat-sprog på fransk: form og samtalekultur
Forfatter: Hanne Leth Andersen
Kilde: Ny Forskning i Grammatik 14, 2007, s. 7-28
URL: <http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/nfg/issue/archive>

© Forfatterne og Institut for Sprog og Kommunikation, Syddansk Universitet, 2007

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre numre af Ny Forskning i Grammatik (1993-2012) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Chat-sprog på fransk: form og samtalekultur

Hanne Leth Andersen

1. Mediets grundlæggende indflydelse på sproget

Sprogsystemet anvendes i forskellige kommunikationssituationer som udnytter det forskelligt og dermed medvirker til ændringer af forskellige dele af det. Selve kanalen eller mediet har stor betydning for hvordan sproget manifesterer sig. Man kan således tale om en grundlæggende forskel mellem tale (fonisk kode) og skrift (grafisk kode) og mellem talesprog og skriftsprog (jf. Söll 1974). Denne artikel bidrager til at afdække anvendelser af den grafiske kode i interaktive kommunikationssituationer, hvor den i kraft af den teknologiske udvikling bruges mere og mere og udvikles i nye retninger. Det drejer sig især om at kommunikationsparterne i det interaktive sprog på skrift har behov for at lægge vægt på indholdselementer som normalt hører til face-to-face kommunikation, såsom afsenderpersonlighed og indbyrdes relation mellem kommunikationsparterne fx via særlig udtale, reference til mimik og kropssprog, humor eller ironi.

Blandt nogle af de teknologiske hjælpemidler der er blevet udnyttet til skriftlig kommunikation igennem det 20. århundrede, kan nævnes telegrafens, skrivemaskinen, computeren, internettet og mobiltelefonen, hver på sin måde. I de seneste år har især de digitale medier og den virtuelle synkrone og asynkrone kommunikation gennemgået en rivende udvikling. Kommunikationen i de digitale medier kombinerer træk fra tale og skrift og skaber nye kommunikationsstrategier, og især de unge sprogbrugere udviser i denne forbindelse stor sproglig kreativitet og kompetence.

Fokus i det følgende vil være på den virtuelle næsten-synkrone kommunikation som findes i chat-fora. Her opstår en særlig samtalekultur. De centrale undersøgelsespunkter vil være hvordan denne samtaleform

fungerer og hvilke sproglige karakteristika og diskursive strategier (herunder høflighed) der kendetegner den samt hvad vi kan bruge mediet og genren til i sprogundervisningen.

2. Tale og skrift – og det midt imellem?

Tale og skrift bruges i grundlæggende forskellige kommunikations-situationer, hvor der anvendes forskellige dele af den sproglige kode og af sprogets konkrete virkemidler og konkrete tegn og udtryk. Man har i talesprogsforskningen ofte som udgangspunkt valgt at se de to mediers sprog i et dikotomisk forhold, som modsætninger, hvor det mundtlige prototypisk anvendes i samtale, indholdsmæssigt kan betegnes daglig-sprog og grundlæggende kan opfattes som et spontant sprog, mens det skriftlige tilsvarende prototypisk anvendes til fremstilling og betegner formelt, akademisk orienteret sprog, der ikke opstår spontant, men forberedt og mere eller mindre grundigt bearbejdet.

Der er imidlertid ikke tale om to forskellige sprog, men om forskellige træk der kan ansues som udtryk for en række forskellige parametre. Forskellige skriftlige og mundtlige genrer udnytter disse forskelligt. Koch & Oesterreicher (1990, 2001) arbejder med et parameter der er udtryk for afstand i mange forskellige betydninger som fx fysisk, socialt, aldersmæssigt eller i tid. I stedet for at anvende de mere subjektivt orienterede betegnelser talesprog og skriftsprog (af Söll betegnet *konception*, altså en opfattelse af hvilken type sprog det drejer sig om) opstiller Koch & Oesterreicher (2001) et kontinuum af nærhed og distance. Her kan en række forskellige parametre med deres nærheds- og fjernhedstypiske poler indplaceres:

Nærhed	Fjernhed
Privat kommunikation	Offentlig kommunikation
Kendt samtalepartner	Ukendt samtalepartner
Stærk emotionalitet	Svag emotionalitet
Forankring i handling og situation	Løsrevet fra handling og situation
Forankring i tid og rum	Løsrevet fra tid og rum
Intenst kommunikativt samarbejde	Minimalt kommunikativt samarbejde
Dialog	Monolog
Spontan kommunikation	Forberedt kommunikation
Tematisk frihed	Tematisk bundethed

Fig. 1: Fri oversættelse af Koch & Oesterreicher 2001, p. 586

Det er således ikke nødvendigvis rigtigt at tale om typiske træk for tale eller skrift; der er situationer og aktiviteter der skaber særlige typer af sproglig produktion.

En anden nyttig tilgang til sprog i forskellige medier og genrer er Chafe (1987), som beskriver den omtalte sproglige og kommunikative variation ud fra klassiske grundelementer som tid, rum og person. Chafe kan påvise at produktionstiden er en grundlæggende forskel: Talen følger den tid det tager at tænke det talte og udtrykkes samtidig med at den tænkes og konstrueres. Ud fra denne synkronicitet forklares fx den mindre grad af syntaktisk underordning. Skriften er en efterrationaliseret kommunikationsform som i kraft af tidsfaktoren (den ikke synkrone kommunikation) har mulighed for at indordne tankerækkerne i et komplekst syntaktisk system.

Det har i den klassiske dikotomi været skriften der kunne overskride tid og rum, mens den mundtlige kommunikation er bundet til en fælles tid og et fælles sted. Skriften er principielt tilgængelig på ethvert sted fordi den har en blivende fysisk form, typisk udtrykt som bogstaver på papir eller andet materiale. Talen kan kun opfattes inden for den radius hvor den producerede lyd er hørbar, dog kan den forlænges i kraft af telefonen. Grundlæggende forsvinder tale og kan ikke bevares over tid. Det er ikke kun sprogforskerne der har brug for at genfortolke tid og rum i forhold til de digitale medier, men det er påfaldende at begge disse dimensioner overskrides, hvorved vi eksempelvis i den næsten synkrone skriftlige kommunikation finder kombinationer af sproglige former der tilhører både skriftsprog og talesprog og som udnytter det grafiske til at kompensere for lyd, billede og fysisk tilstedeværelse.

3. Chat: register eller (ustabil) genre?

Chat er næsten synkron, grafisk interaktion via internettet mellem to eller flere brugere. I chatten foregår kommunikationsudvekslingen i et tempo, der nærmer sig talens, men med præcis lidt mere tid til at tænke i forbindelse med tankens sproglige omsætning (jf. Chafe 1987). Et par sekunders tøven betyder, i modsætning til hvad der er tilfældet i fonisk synkron kommunikation (samtale), ikke at taleretten mistes. Det drejer sig om næsten synkron kommunikation, og det er hele tiden

muligt at gribe tilbage til tidligere taleture, også selvom kommunikationspartneren/-partnere når at sende et nyt indlæg, jf. (43).

Chat kan betegnes som både nærhed og distance idet man via internettet kan koble sig på chatrum over hele verden og kommunikere med folk overalt. Det er en interaktiv kommunikationsform der ikke kræver samme fysiske rum og som ikke indebærer at samtalepartnere kan se eller høre hinanden. Deltagerne kan ikke aflæse vigtige elementer som køn, alder, kropssprog og gestik, hvilket spiller meget ind på den måde man kommunikerer på.

Med udgangspunkt i Sölls terminologiske inddeling af skrift og talesprog i forhold til fonisk og grafisk kode, er det muligt at indplacere chat som en genre sådan som Thode Hougaard (2004) vælger at gøre det. Hun indplacerer chatten som grafisk kode og stærkt talesprogspræget konception, placeret på linje med den mundtlige samtale i fonisk kode. Dette korresponderer med Ferrara et al. 1991 der betegner chat som et skriftligt interaktivt register (*written interactive register*).

Hvis man forsøger at indplacere chatkommunikation i Koch og Oesterreichers afstandsdimension, kan man i forhold til rækken af forskellige parametre tydeligt konstatere at denne kommunikation primært deler træk med det nære sprog. Vi finder at chat næsten udelukkende bruges i privat kommunikation, hvor kommunikationsparterne dog ikke nødvendigvis kender hinanden¹. Sproget bærer i både den typiske nærhedskommunikation og i chatten præg af emotionalitet, ligesom chatten i kraft af sin synkronicitet (tid) og fælles virtuelle rum har en vis forankring i de konkrete handlinger og situationer som de kommunikerende er en del af. Der findes således et intenst kommunikativt samarbejde sted; chatten er stærkt dialogisk og spontan, også når det gælder frihed til at skifte emne og tema².

-
1. Hertil må bemærkes at der i denne form for kommunikation ofte arbejdes med andre identitetsbegreber, mulige alternative identiteter, og at de kommunikerende selv i et offentligt tilgængeligt chatrum hurtigt kommer til at fungere som indbyrdes bekendte og yderligere ofte overfører bekendtskabet til private chatrum eller tager kontakt til hinanden uden for det virtuelle rum.
 2. Man kan konstatere at forskellige tematisk orienterede chatrum forholder sig forskelligt til valg af tema.

Nærhed	Chat	Fjernhed
Privat kommunikation		Offentlig kommunikation
Kendt samtalepartner	Kendt/ukendt	Ukendt samtalepartner
Stærk emotionalitet		Svag emotionalitet
Forankring i handling og situation	En vis forankring i handling og situation	Løsrevet fra handling og situation
Forankring i tid og rum	Forankring i tid og rum – men ikke fysisk	Løsrevet fra tid og rum
Intenst kommunikativt samarbejde		Minimalt kommunikativt samarbejde
Dialog		Monolog
Spontan kommunikation		Forberedt kommunikation
Tematisk frihed		Tematisk bundethed

Fig. 2: Chat og afstand

De to klassiske sprogformer, talesproget og skriftsproget, har udviklet sig i kraft af de to klassiske medier, det grafiske og det vokale. Chatten er grafisk, men interaktiv, og den bryder med mange af de klassiske dikotomier. I chatten findes både engagement og distance, både ortografiske og syntaktiske reduktioner/simplifikationer og leksikal tæthed. Hvad angår interaktionen findes både leg og alvor (rollespil, sprogleg, identiteter, køn, samtalestrategier), anonymitet og nærvær (nicknames, involvering, udveksling af e-mailadresser og telefonnumre).

Man kan betegne chat som en *hybrid* (Mondada 1999) eller som *grafisk talesprog* med hybride træk: Sproget er tydeligt dialogisk med turtagning; der er en høj grad af spontanitet og flygtighed over denne kommunikationsform. Man kan konstatere fysiske spor af afsender, ikke som personlig skrift eller stemme, men som tastefejl og divergerende interaktion³ (Thode Hougaard 2004), og som kompensation for den fysiske tilstedeværelse kan iagttages en formidling af kropslig mimik, gestik og akustik samt forskellige former for effekter i den sproglige form.

3. Her tænkes på at deltagerne kan forlade chatten i kortere eller længere tid for at lave kaffe eller gå på toilettet, hvilket de nogle gange direkte annoncerer (jf. eksempel 44-47), eller at de samtidig med chatten er beskæftiget med andre opgaver på computeren og derfor kan være mere eller mindre nærværende.

Chat er næppe hverken et register eller en genre, idet mediet, lige som det gælder for det foniske talesprog, skaber en særlig kommunikationssituation som skaber forskellige genrer der er afhængige af de kommunikerendes referencer og alder samt af de temaer som vælges. Chat må betegnes som et skriftligt interaktivt sprog eller et grafisk talesprog, men i dette sprog findes flere forskellige registre repræsenteret, om end visse er mere prototypiske end andre. Det kan i den sammenhæng bemærkes at visse chatrums sprog er langt tættere på skriften end andres.

Der findes en uendelig mængde chatrum hvor det er muligt at møde ligesindede kommunikationspartnere omkring emner og områder der interesserer en. Selv når det gælder klart tematisk orienterede chatrum, er det forskelligt hvor tæt deltagerne holder sig til det annoncerede tema. Det er tydeligt at der er en særlig kultur omkring dette i de forskellige chatrum. Norén rapporterer, at i salonen *Tous les sports* taler man mest om sport, mens grundtemaet i *Livres et littérature* kun berøres lejlighedsvis (Norén 2005).

4. Sproglige træk: leg og personlighed

4.1. Grundprincipper i chat-kommunikation

Efter på et overordnet plan, ud fra teorier om tale og skrift, at have konstateret at chatten låner træk fra flere medier og primært benytter kommunikationsstrategier fra det talte sprog i interaktion, vil jeg i det følgende se på hvilke grundlæggende principper der spiller ind på det konkrete sproglige udtryk.

Noget af det mest påfaldende, når man første gang stifter bekendtskab med chat-sprog og chat-kommunikation, er den store kreativitet på alle niveauer lige fra ortografi, leg med tegn og symboler (med anvendelse af hele tastaturet), til overordnet tilgang til kommunikation med humor og personlighed, leg og spil, uden unødigt støj og med meget få misforståelser mellem samtaleparterne. Herudover er der påfaldende mange referencer til mimik, gestik og kropssprog samt følelser, og der skabes således et rum hvor samtaleparterne genskaber samtalsituationens fysiske nærhed.

Thode Hougaard (2004) arbejder i overensstemmelse med disse iagttagelser med tre overordnede principper i chatten:

1. Økonomisering (forkortelser, elliptiske konstruktioner)
2. Kompensering (emotikons, stemmegengivelse, udtryk for krop, følelser og handlinger)
3. Ekspressivitet (kreative eksperimenter med mediet, det grafiske og det ortografiske)

4.2. *Kreativitet i sproglig form: ortografi og morfologi*

Retstavning og korrekt sprog er ikke en prioritet i chat-sproget, mens både økonomisering og ekspressivitet (jf. Thode Hougaard 2004) samt personligt udtryk tydeligt indgår. Anis omtaler den konkrete omgang med ortografien som "néographie" (Anis 1999) og taler om en fonetiserende grafi (graphie phonétisante) og giver eksempler på konsonantskeletter, ligesom Thode Hougaard behandler homofoniforkortelser, der tydeligvis er langt mere hyppige på fransk end på dansk. At enkeltstavelers lyd kan transskriberes så forskelligt på fransk, giver rig mulighed for ordspil og altså også for blot at stave kreativt – og blive forstået fordi det tydeligvis er den gengivne lyd der opfattes af modtageren, ikke et ord der ligner ortografisk.

4.2.1. *Piktogrammer og homofonisk kodeskrift*

At kreativiteten ved tastaturet er stor, vidner (1), (2) og (3) om. Det er billedsprog og som sådan ikke specifikt fransk, engelsk eller dansk, om end referencerne nok er til en vestlig kultur og ordet for te starter med bogstavet /T/.

- (1) (%>
- (2) „l,
- (3) c[T]

Homofonieksemplerne kan næsten blive til interne koder, hvilket (4)-(8) tydeligt viser:

- (4) abil to (à bientôt / 'vi ses snart')
- (5) a2m1 (à demain / 'vi ses i morgen')
- (6) 12C4 (un de ces quatre / 'en af dagene')

- (7) kwad29 (quoi de neuf / 'er der noget nyt')
- (8) ght 2 places 2 6né [sms] (j'ai acheté deux places de ciné / 'jeg har købt to biografbilletter')

Her er mindelser om mere klassiske kodebeskeder der ligeledes betjener sig af homofoni mellem tal, bogstaver og stavelseslyd:

- (9) P à 6 (un souper à Sans Souci / 'en middag på slottet Sans Souci')
- 1 100

Der blev, som mange frankofile vil vide, svaret i samme kode, med udtryk for bogstavernes størrelse:

- (10) Ga (j'ai grand appetit / 'jeg har masser af appetit')

Den moderne homofont opbyggede bogstavkode OQP (occupé/op-taget) er ikke langt fra en lidt ældre tilføjelse til Leonardo da Vincis *Mona Lisa* med en angivelig årsag til det underfundige smil: LHOOQ (elle a chaud au cul).

Det er mere eller mindre generaliseret i chatsproget at følgende bogstaver ud fra deres udtale som bogstavnavn repræsenterer hele ord eller udtryk: c (c'est), t (t'es), ct (c'était), gu (j'ai eu), ht (acheté), l (elle), é (est), sådan som der ses eksempler på i (11) og (12):

- (11) t deja venu a montreal pollux? ('har du tidligere været i Montreal Pollux')
- (12) lé au tel je crois ('hun er ved at tale i telefon, tror jeg')

Transskriptionen afslører i visse tilfælde særlige udtaler, enten individuelt (jf. eksempel (33) og (34)) eller regionalt. Således udtales verbet *est* mere lukket som *é* (12) bl.a. i det sydlige Frankrig.

4.2.2. Fonetiske forkortelser

Der anvendes generelt i chat og sms-sprog en lang række fonetiske forkortelser som forenkler og økonomiserer, idet det ganske enkelt betyder at der anvendes færre bogstaver. En klassisk forkortelse er *qu* -> *k*, der ikke mindst i de klassiske spørgefraser som i (13) og (14) giver

en klar forenkling der letter den syntaktiske undren over hvordan dette udtryk med sætningskløvning egentlig er opbygget. Her forenkles første del af kløvningen *qu'est-ce* til *kes*:

- (13) keske (qu'est-ce que / 'hvad')
 (14) keski (qu'est-ce qui / 'hvem')

En yderligere forenkling findes i de sammensatte udtryk med samme spørgekløvning som meget ofte følges med *que*, idet dette *que* ofte udelades i talesproget. Herved fås eksempler som (15) og (16):

- (15) kesta (qu'est-ce (que) tu as / 'hvad er der galt med dig')
 (16) kestufou (qu'est-ce (que) tu fous / 'hvad fanden laver du')

Andre pronomoner med *qu* giver lignende ortografiske billeder: *que* -> *ke*, *quoi* -> *koi*, *qui* -> *ki*, *quel(le)s* -> *kel* som i følgende korte eksempler:

- (17) je vois pas ce ke vs écrivez ('jeg kan ikke se hvad du skriver')
 (18) tu roupilles ou koi ('sover du eller hvad')
 (19) sur ki ('om hvem')
 (20) kel administration ('hvilken administration')

Det bemærkes her, at kongruens i køn og tal ofte ikke angives, sådan som det fremgår af (20), idet udtalen af *quel* (mask.) og *quelle* (fem.) er ens, både i singularis og i pluralis.

Andre ortografiske forenklinger er *ai* -> *é*, *au/eau* -> *o* samt udeladelse af stumme bogstaver. I (22) ses *fo* som eksempel på de to sidstnævnte regler. Nægtelsen, som i øvrigt næsten altid er simpel og består af det i den skriftbaserede grammatik benævnte nægtelsesudvidende ord⁴, skrives i chat helt fast *pa*, som i (23). (24) viser en udbredt udeladelse af skriftens såkaldt stumme bogstaver.

- (21) faudré déjà que tu sois interessant ('så sku' du da i det mindste være interessant')
 (22) fo pas pleurer ('du skal ikke græde')

4. En udvidelse som fandt sted omkring det 13. århundrede.

- (23) j'ai un bo bouquet ossi ('jeg har også en smuk buket')
 (24) au fait keski va pa ('hvad er der forresten i vejen')
 (25) tien ya des phare dehor je croi ke c pour moi alor je fai le mur ('så nu kan jeg se billygter udenfor, jeg tror det er til mig så jeg slukker')

Disse ortografiske forenklinger bærer mindelser om en større ortografisk reform, der blev foreslået af Chervel og Blanche-Benveniste i begyndelsen af 70'erne i Frankrig⁵. Herudover findes referencer til denne rappe – og i standardfransk helt forbudte – skrivemåde i reklamens verden som det ses i (26).

- (26) febo? fepabo? (il fait beau ou il ne fait pas beau? / 'Er det godt vejr eller er det ikke godt vejr?' [plakat om vejret i RER-tog, fra Gadet])

4.2.3. Andre forkortelser

Ligesom det er tilfældet i det mundtlige samtaleprog, er en lang række forkortelser af hele ord helt gængse. I talesproget, og endda i standardsproget, er den eller de sidste stavelser ganske enkelt udeladt som i accepterede udtryk som *bac* for *bacchalaureat*, *méto* for *métropolitain* og i mere dagligdags ord som *ordi* (ordinaire) eller *sympa* (sympatique). Det er typisk substantiver og adjektiver der forkortes, mens det er mindre almindeligt at forkorte verber i det foniske talesprog. I chatsproget findes også forkortede verber som *dial* for *dialoguer* (27) eller *pref* for *préférer* i (28). Mindre klassiske forkortelser som *maj* for *majuscules* (29) fungerer uden tvivl i kraft af konteksten⁶. Det er også muligt, som i det foniske talesprog, at udelade begyndelsen af et ord eller udtryk som i (30), hvor *soir* svarer til *bon soir*, og i (31), hvor *lu* står for *tu as lu* og angiver at det drejer sig om et spørgsmål. Her er substantivet *nouvelles* ikke blot forkortet, men har fået en ny finalvokal, hvilket også kendes fra andre forkortelser som fx *apéritif* → *apéro*.

- (27) je cherche une demoizelle sympa pour dial par webcam ('jeg søger en sød pige til at snakke med via webcamera')

5. Chervel & Blanche-Benveniste 1969. Især Chervel publicerede i de følgende år en lang række kritiske artikler om fransk ortografi og skolegrammatik.

6. Det er upopulært at skrive med store bogstaver i chatten, og det omtales som værende råben (jf. at tale med store bogstaver).

- (28) je pref l'aspirateur ('jeg foretrækker støvsugeren')
- (29) pas de maj merci ('ingen store bogstaver, tak')
- (30) soir pilounette ('godaften pilounette')
- (31) lu les novos ('har du læst nyhederne')

Ud over de homofonisk fungerende forkortelser findes der på fransk en række mere eller mindre generaliserede forkortelser som i Frankrig typisk også anvendes i noter til undervisning, men som også kendes fra personlige noter og breve. Det gælder fx *ds* (dans), *qd* (quand), *tjrs* (toujours), *tt* (tout). Disse forkortelser finder også anvendelse i chatten, men skal adskilles fra de forkortelser man kan gætte sig til ud fra bogstavernes enkeltlyd. De er alment kendte og består i øvrigt typisk af det enkelte ords vigtigste konsonanter, inkl. evt. stumme slutkonsonanter. De refererer således tydeligt til ortografien, ikke til lydsystemet. Som en mellemting mellem de to forkortelsestyper ses typisk i chatsproget forkortelser af interaktive udtryk som hilsner: *slt* (salut), *dsl* (désolé), *bjr* (bonjour), *bsr* (bonsoir).

4.2.4. Netkronymer⁷

En meget udbredt form for kodesprog på internettet er de såkaldte netkronymer som anvendes meget bredt. En del af disse er forkortelser af engelske udtryk som anvendes i chat på andre sprog, men der findes også en del franske udtryk som har almindelig udbredelse i fransk chat. Det drejer sig på engelsk altid om angivelse af første bogstav i en række af ord i et fast udtryk der anvendes hyppigt på chatten, som fx udtryk for mimik og gestik i forbindelse med følelsesudtryk, eller hilsner. Nogle af de franske udtryk synes at være skabt som direkte paralleller til de tilsvarende engelske, således fx *mdr* (mort de rire) der ligger meget tæt på det helt generaliserede engelske *lol* (laughing out loud). Andre klassiske engelske er *brb* (be right back) og *wb* (welcome back). Det er tydeligt at brugerne leger med disse udtryk og bygger videre på dem, således at selv vanskelige forkortelser kan gættes af andre i kraft af deres videredigtning på allerede opfundne forkortelser. Dette gælder i forhold til *mdr* for *ptdr* (pété de rire). I det sidste netkronym afsløres det at fransk anvender stavelsen som grundenheden, ikke ordet, sådan som det er tilfældet på engelsk.

7. www.francofun.com/jarcon.html

Der må her konstateres den forskel mellem engelske og franske forkortelser, hvad enten det drejer sig om forkortelse af enkeltord eller netkronymer, at de franske forkortelser dannes med udgangspunkt i stavelsen og dens lyd. Hver stavelseslyd kan transskriberes på en række forskellige måder⁸, og det giver forskellige muligheder for at generere koder i chat-sproget, jf. et ord som *pourquoi* der kan forkortes *pk* eller *phoi*.

4.3. Særlige tegn og kreative stavemåder

Anvendelse af særlige tegn og stavemåder er et af de træk som kompenserer for det fysiske nærvær hvor de kommunikerende kan se hinanden og både fremstille og tolke hinandens personlighed ud fra ansigt, krop, tøj, kropssprog og konkrete reaktioner, udbrud og udtryk. De mange signalforkortelser der anvendes i chatsproget ledsager det sproglige udsagn med netop udbrud og udtryk og afsenders følelser. Det kan dreje sig om tegn som forskellige former for smileys, forkortelser for udbrud, ofte placeret mellem asterisker (*G* for griner), stemmestyrke-gengivelse (majuskler) og stemmevitalitet (fx forlængelse af stavelser via repetition af bogstaver, sådan som det ses i hilsesituationen i (32) hvor deltagerne "udtaler" hinandens navne med meget langtrukne vokaler), en særlig udtale som fx *vi* for *oui* (33), *po* eller *pô* for *pas* som i (34), evt. som udtryk for ironi, særligt nærvær eller ærlighed (ud fra kontekst og relation) og diverse sproglige ekspliciteringer af de chattendes følelser og handlinger (Anis 1999, Marcoccia 2000).

(32) Mimi: chéniaaaaaaaaaa
 _nono_le_pti_rob0: chéniaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaa
 Chénia: nonoooooooooooooooooooooooooooo
 Chénia: miiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiii

(33) vi (oui / 'ja')

(34) je sais pô (je ne sais pas / 'det ved jeg ikke')

Smileys findes ofte i chatrummet som en tilgængelig liste som brugerne kan benytte sig af og vælge imellem alt efter det konkrete budskab de skal

8. Det er dette træk ved det franske sprog der skaber de mange muligheder for ordspil og den særlige rebustype der opbygger ord og vendinger ud fra gæt på stavelser, ikke første bogstav i ordet som på dansk.

ledsage. Imidlertid er kreativiteten også her stor, og der anvendes mange forskellige kombinationer af tegn til skabe store og små tegninger.

4.4. *Syntaks*

I det foregående afsnit har vi set at chatsproget på fransk tydeligt refererer til sprogets lyd, ikke til ortografien, sådan som det synes at være tilfældet på dansk. Også når det gælder syntaksen synes chatsproget at være tættere på talesprogets typiske konstruktioner end på skriften. Sproget virker meget spontant og kommunikationen virker i den forstand næsten synkron. Man kan således ikke overraskende genfinde en lang række generelle talesprogstræk i dette skriftlige interaktive register. I det følgende udvælges et par eksempler på dette, nemlig elliptiske konstruktioner og ekstraposition.

4.4.1. *Elliptiske konstruktioner*

En generel forskel mellem skriftsprog og talesprog kan være en større grad af eksplicitering af sætningskonstruktionen i skriften. I talesproget, og i chatsproget, ses prædikatskonstruktioner uden finit verbal:

(35) *au fait, tes sites SONY géniaux ('dine Sony-steder er i øvrigt geniale')*

Kontrastivt mellem dansk og fransk er det interessant at iagttage at et typisk sprogøkonomisk træk på dansk, udeladelse af subjektspronomen, er meget sjælden på fransk på tværs af de forskellige registre. Dette skyldes uden tvivl subjektspronomenets status som en mere og mere fast del af verbet på moderne fransk (Andersen 2000). Man kan i særlige tilfælde iagttage en reduktion af subjektspronomenet i 2. pers. plur. som i (36) og (37):

(36) *zavez pas vu mon ro minet (vous n'avez pas vu mon gros minet ? / 'De har vel ikke set min tykke missekatt?')* (Munk 2004: 49)

(37) *z'inquiétez pas pour le Patron (ne vous inquiétez pas pour le patron / 'De skal ikke bekymre dem for chefen')* (Bruckner 1997, cit. Munk 2004 : 49)

I (36) ses et eksempel på særlig udtale der er gået over i det familiære grafiske talesprog. Der ligger i eksemplet en mere eller mindre skjult reference til fuglen i tegnefilmen om katten Sylvester (*Loony Tunes* af

Warner Bros). Ved såvel ordvalget som den særlige udtale af såvel *j'ai* som *z* og *gros* som *ros* citeres den læspende fugl for: "Z'ai cru voir un (g)ros minet".

Det er dog muligt at finde eksempler på finitte verber helt uden subjekt som i (38) og (50), hvor det drejer sig om 1. pers. sing. og begge steder verber *vouloir*. Udsagnet i (38) består af en hypotese om nutiden eller fremtiden udtrykt i form af en hovedsætning, hvor standardsproget ville anvende en betingelsesbisætning eller evt. en tidsbisætning (jf. Andersen 1999): *Dany ta besoin d'un pro*. Herefter følger konsekvensen, det konstaterende: *pa de pb* (svarende til det ikke elliptiske udtryk: *Il n'y a pas de problème*) og baggrunden for den første ytring: *veu bien être ton tuteur*. Med udcladelse af *je* bliver udsagnet lidt sødt og dermed nedtones det face-truende der kan ligge i at tilbyde sig som tutor eller coach for en anden⁹.

- (38) *Dany ta besoin d'un pro pa de pb veu bien être ton tuteur* (Dany si tu as besoin d'un professionnel, je veux bien être ton tuteur / 'Dany hvis du har brug for en professionnel, så er det ikke et problem, jeg vil gerne være din coach' (Munk 2004: 52))

I det følgende eksempel er verbalhandlingen ikke ekspliciteret, og man kan således også her tale om en form for ellipse:

- (39) *pour les photos, c'est promis, ce soir de chez moi ou demain matin!!!* ('hvad angår billederne, så lover jeg, at [de bliver sendt] i morgen fra mig eller i morgen tidlig!!!')

Elliptiske konstruktioner kan opstå af fast praksis og er også her en del af økonomiprincippet i chat-kommunikation. Det gælder fx når de kommunikerende hurtigt skal have et billede af hinanden og derfor udbeder sig oplysninger vedrørende alder, køn og by således som det fremgår af det følgende eksempel:

- (40) X-ray0046: *asv svp (âge, sexe, ville, s'il vous plaît / 'må jeg få din alder, køn og by')*
Aurélie1234: *16 f namur*

9. Det samme er tilfældet i (50).

4.4.2. Dislokation

Dislokation anvendes hyppigere i det talte sprog end i skriften, men er meget afhængig af genre (Blanche-Benveniste 1997). I chatten ses dislokation herunder højredislokation af objekt som en slags tilføjelse, når den skrivende i sin sprogproduktion opdager at det ikke er tydeligt hvad objektspronomenet refererer til. Dette viser i hvor høj grad chatten kan fungere som helt spontant sprog, til trods for at det drejer sig om skrift.

(41) t pas oblige de l'acheter ton tabac ('du behøver ikke ligefrem købe din tobak')

5. Interaktion

Når det gælder interaktionen, er lighederne med det foniske talesprog slående og samtidig er der forskelle, ikke mindst i samtalsens overordnede opbygning. Grundvilkåret for samtalen i en chatsalon er at der ofte er mange deltagere, at alle kan læse alle indlæg og at deltagerne går og kommer så samtalen ikke har en egentlig start og slutning, sådan som det gælder for samtaler i det fysiske rum.

5.1. Hilsen og netikette

Interaktionen er derfor præget af en række sproghandlinger som hilsen, markører der ledsager den enkeltes kommen og gåen samt mere eller mindre aktive deltagelse i rummet, hvilket skyldes det faktum at hver enkelt samtidig befinder sig i et andet rum, det fysiske, hvor der kan foregå andre ting og hvor der kan melde sig behov for mad, toiletbesøg eller pligter som at arbejde på computeren. Herudover er det forskelligt hvor godt deltagerne kender hinanden og hvilke emner der vælges, hvem der vælger dem og hvordan. Chatten kan være præget af hyggesnak blandt gamle bekendte, gode råd, filosofiske overvejelser, eller blot overvejelser over selve situationen, som i (42) hvor fire chatte efter hilseritualet i forbindelse med at <mafieu76> er logget på, i en række varierede gentagelser konstaterer at der ikke er mange til stede, at man er ret alene i rummet og at man er *tête à tête*.

(42) 1. <mafieu76> salu comen sa va ('hej, hvordan går det')
 2. <@ladoudou> salut mafieu76 ('hej mafieu76')

3. <nina_gaufrette> kikoo mafieu76 ('kuk kuk mafieu76')
4. <mafiu76> la forme tou le monde ('er alle i form')
5. <@ladoudou> oui oui mafieu76, merci ('ja tak mafieu 76')
6. <mafiu76> di y a pa grand monde ici
('mand der er ikke mange herinde')
7. <mafiu76> y a til des jeune ici
('er der nogen unge herinde')
8. <Ze_pouX> bah on ba etre seuls ('vi bliver helt alene')
9. <doudouce71> en tete a tete alors
('det bliver et intimt møde så')

(Vla Chat 2004-04-08, 21.00-22.00, cit. Munk)

Det er oplagt at bruge gode bekendte til at få gode råd om mad og drikke, som i (43), men af denne samtale med parallel dialog fremgår det samtidig at de gode bekendte skal spise sammen og kender hinanden godt. <twinnny> henvender sig direkte til <Steff5s>. Hendes første spørgsmål med *on* (i *kes kon*) kan opfattes som generelt: hvad skal man drikke til retten *tartiflette*, men i det næste henvender hun sig direkte til en af chatterne med 2. person i *ça te va*. Samtalen udvikler sig naturligt nok til en dialog mellem de to der skal mødes, og <Pyrenees> som ellers fortæller at han har skøn vin derhjemme, trækker sig, også selv om <Steff5s> i 4 imødekommende spørger om det er hvidvin han har. Inden da har <Steff5s> i 3 nået at sige nej tak til <twinnny>s rosévin med den begrundelse at han arbejder. <twinnny> udtrykker flere gange overraskelse over at der skal hvidvin til kødet (linje 5) og til kartofler (linje 6), men <Steff5s> bekræfter. Både i 3 og 8 anvender han særlig udtale (*kravaille* for *je travaille* og *vi* for *oui*), hvilket virker familiært og venligt.

- (43)
1. <twinnny> kes kon boit avc de la tartiflette ? du rosé ça te va?
('hvad drikker man med tartiflette? vil det passe dig med rosévin?')
 2. <Pyrenees> mais tu sais à lamaison j'ai du super vin !
('men ved du hvad, hjemme har jeg super vin')
 3. <Steff5s> non twinnnyl_kravaille
('nej twinnny jeg arbejder')
 4. <Steff5s> du vin blanc ('hvidvin')
 5. <twinnny> avc la viande, Steff5s ? ('med kødet, Steff5s?')

6. <twinnny> et les pommes de terres ?? du blanc ??
 ('og kartofler?? Hvidvin??')
7. <ladoudou> rebisousss loogy ('hej igen loogy')
8. <Steff5s> avec la tartiflette vi ('med tartiflette ja')
- (Vla Chat 2004-04-08, 22.10-23.10, cit. Munk)

Ud over almindelig markering af turstart vil der i et samtalerum hvor deltagerne kan komme og gå efter forgodtbefindende og uden at man kan aflæse dette af deres kropssprog, opstå et behov for at signalere disse handlinger. Når en deltager forlader rummet for et øjeblik, markeres dette som i (44)-(47), ligesom det markeres når man vil logge helt af (46) og (47):

- (44) A+ je vais bosser une petite heure ('vi ses senere, jeg skal arbejde en lille times tid')
- (45) bibi out jvai bosser ('hej hej jeg smutter jeg skal arbejde')
- (46) bon ben j'y vais alors ('o.k., jeg smutter så')
- (47) Bye le people je me casse ('Farvel folks, jeg skrider')

Hvis en deltager som er logget på og derfor kan ses i rummet, ikke kommer med indlæg i længere tid, kan man komme i tvivl om vedkommende har forladt computeren, og man kan finde eksempler på at denne tvivl kommer til udtryk:

- (48) tu es toujours la ('er du der stadig')

Når man er tilbage, hilser man igen eller bruger blot forkortelsen *re* (lyden transkriberes også *reuh*).

Der er mange hilseritualer ved ankomst og det er bemærkelsesværdigt at der hilses så meget, også på ukendte nytilkomne¹⁰. Chatrummet har en kultur og en omgangstone (netikette) som byder at man tager sig venligt af nye chattere; ofte vil rummets moderator tage imod og man forventer tilsvarende god opførsel fra deltagerne således at det enkelte chatfællesskabs netikette og chatstil ikke brydes ved fx råben, dårligt sprog eller fornærmende udsagn.

10. Som fx forskere som undertegnede der kigger med.

5.2. Nicknames og social dimension

For overhovedet at logge ind på et chatrum og deltage i en samtale er det nødvendigt at kalde sig noget. Identitetsspørgsmålet i chatten starter allerede ved navngivningen, og selv når chatterne kender hinanden, har de i dette rum andre navne som på den ene eller den anden måde giver oplysninger om deres selvopfattelse eller rolle i det virtuelle rum, herunder deres humor, ærlighed, distance eller ironi. (49) er et lille udpluk af de navne der er dukket op i de forskellige chatrum.

- (49) 976Chocolatine59
 4182lune
 Amidubien
 Belhparis
 Ambulanciersympa1
 nounours
 sataniclover

Nogle navne kan hente inspiration fra kontaktannoncer eller ironisk forholde sig til denne genre (Belhparis, Ambulanciersympa1), mens andre fremdrager gode (Amidubien), nuttede (976Chocolatine59, 4182lune, nounours) eller sexede (sataniclover) sider ved sig selv.

Chatterne forholder sig tydeligt til hinandens navne. Nogle gange følges disse op af personlige profiler der lægges ud i konferencerummet. Navnene kan i visse tilfælde danne udgangspunkt for rollelege og andre fiktionshandlinger, som igangsættes ud fra navne som *souris*, *chat*¹¹ eller *chocolatine*. Navnene har i sig selv en igangsættende funktion i forhold til dialogen.

- (50) 1. escargot491: pas mal ton profil yoyo
 ('din profil er ikke dårlig yoyo')
2. @yoyo@: vi escargot mai veu pa être draguer merci
 ('ja escargot men mig vil ikke flirtes med tak')
3. escargot491: pcq tu croi ke je te drague
 ('hvorfor tror du jeg flirter')
4. escargot491: !!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!

11. Se Munk (2004 : 81) for et meget morsomt eksempel med mus, kat, ost og tillid.

5. escargot491: faudré déjà que tu sois intéressant
(‘så sku’ du da i det mindste være interessant’)
6. @yoyo@: non escargot je prévient c tou ☺
(‘nej escargot jeg advarer bare’)
7. escargot491: et puis mon namour est là
(‘min kæreste her også’)
8. escargot491: sur le chat (‘her i chatten’)
9. @yoyo@: hen la crampe moral la crampe san douleur
dieu ke g mal ☺☺☺☺ (‘åh jeg får krampe og
uden smerter gud hvor har jeg ondt’)
10. escargot491: lol

6. Chat som didaktisk redskab til sprogtilegnelse

Chatten er de unges kommunikationsforum og rummer oplagte didaktiske muligheder i sprogundervisningen. At chatte skaber ikke samme kompetencer som at skrive et brev eller en dagbog eller at have en mundtlig debat på klassen, men det giver eleverne mulighed for at bruge sproget i en interaktion som ikke kræver samtidigt fokus på fysisk udtale, som i kraft af sin lette asynkronicitet giver mulighed for at tøve netop et øjeblik længere end det er muligt i den mundtlige interaktion. Begge elementer fremhæves af danske elever (jf. Krøjgaard & Grydehøj 2001). Chatten kan bruges i kommunikation med andre ikke-modersmålstalende og derved træne det register der arbejdes med i undervisningen (Pedersen & Østergaard 2003), mens den i en autentisk sammenhæng ofte vil tvinge eleverne til at arbejde med ikke-standardsprog og stifte bekendtskab med de mange typer af forkortelser og netkronymer. Det er krævende sprogligt at afkode den kreativitet som udspringer af et meget nært kendskab til sprogets virkemidler og anvendelse i konkrete kontekster og situationer.

At anvende autentisk chat i sprogundervisningen kræver derfor en analytisk tilgang til de forskellige sproglige kontekster og deres sprogbrug, især i forhold til normer og registre, kommunikationsfællesskaber, teknikkers muligheder og de konkrete rammer for kommunikation. Man skal naturligvis ikke lade sine elever chatte med henblik på at lære ortografi, og heller ikke grammatiske regler, siger Norén (2005) som henviser til følgende eksempel:

- (51) 1. <chris_58> bonsoir tout le monde ('godaften allesammen')
2. <@ladoudou> bonsoir chris_58 ('godaften chris_58')
3. <chris_58> quelque'un peut il me renseigner petit problème de grammaire ('er der nogen der kan hjælpe mig med et lille grammatikproblem')
4. <Ze_pouX> moi je my connais mais quand, grand meres, chris_58 ('jeg har forstand på det, men hvornår grammatik/bedstemor¹², chris_58')
5. <@ladoudou> heuuuuu ('hø hø')
6. <chris_58> les cent plus beaux poèmes (cent avec ou sans s) ('de hundrede smukkeste digte, er hundrede med eller uden e¹³')
7. <Ze_pouX> cent c'est invariable, chris_58 ('hundred, det er invariabelt, chris_58')
8. <chris_58> merci ('tak')
- (Vla Chat 2004-04-08, 21.00-22.00)

Idet det som vi har set, tydeligvis er lyden der henvises til i chattens skriftbillede, opstår der samme typer af « fejl » som dem mange franskelever begår. Spørgsmålet er hvilken rolle ortografien skal spille i franskundervisningen hvis et første delmål klart går ud på at kommunikere mundtligt. Det franske sprog skaber i kraft af sin stavelsesorienterede opbygning mange muligheder for sproglig og gåder, men det er tydeligt at når sprogbrugerne bliver lukket fri i en skriftlig, næsten synkron, spontan interaktion, så er det det lydige udtryk der tæller.

7. Konklusion

Med de elektroniske medier er skellet mellem tale og skrift blevet undermineret. En kommunikationsform som chat tiltaler mange især unge. Det drejer sig om en form for sproglig interaktion som både er social og økonomisk, ekspressiv og kreativ og som gør det muligt at mødes på tværs af identitet og hverdag. Målet med nærværende artikel har været at placere chatten i spændingsfeltet mellem kommunikativ

12. Bemærk hvordan homofoni anvendes til ordspil: her spil på den ens udtale af *grammaire* (grammatik) og *grand-mère* (bedstemor).

13. Fri oversættelse: problemet er ikke parallelt på fransk og på dansk.

nærhed og afstand samt at analysere sproglige og interaktionelle træk via konkrete eksempler fra chatfora på nettet. Det er muligt at konstatere generelle tendenser i dette sprog, men også at finde særlige træk i fransk chatsprog som adskiller sig fra eksempelvis det tilsvarende engelske sprog, og som skyldes grundtræk i det franske sprogs forhold mellem ortografi og udtale. Hvis chatten er et af de unges foretrukne medier, er det relevant at stille spørgsmålet om og hvordan den kan anvendes i undervisningen. Chatten er autentisk kommunikation og den kan træne eleverne i mundtlig interaktion på fremmedsprog, men da den franske chat – trods sin grafiske kode – tydeligt forholder sig til sprogets foniske manifestation, stiller den eleverne i en svær situation hvis undervisningen måler sine resultater ud fra korrekt ortografi og standardsprog. Her kræves endnu engang klar tænkning om mål og midler i sprogundervisningen.

Henvisninger¹⁴

- Andersen, H. L. (1999). Propositions adverbiales non introduites en français parlé, *Revue Romane* 34, 2, København, 163-180.
- Andersen, H. L. (2000). Introduktion til fransk talesprog: morfologi, syntaks og informationsstruktur, (*Pré*)publications 175, April 2000, 4-31.
- Anis, J. (1999). Chats et usages graphiques du français, i J. Anis (red.) 1999.
- Anis, J. (red.) (1999). *Internet, communication et langue française*. Paris: Hermès.
- Blanche-Benveniste, C. (1997). *Approches de la langue parlée en français*, Paris/Gap, Ophrys.
- Chafe, W. & J. Danielewitz (1987). Properties of Spoken and Written Language, i R. Horowitz & S. J. Samuels (red.). *Comprehending Oral and Written Language*, San Diego, 83-113.
- Chervel, A. & C. Blanche-Benveniste (1969). *L'Orthographe*, Paris: Maspéro.

14. Alle eksempler er autentiske. Ud over en række eksempler fra de citerede værker af Gadet, Munk og Norén er eksemplerne hentet fra følgende fransksprogede chatfora: <http://www1.france-jeunes.net/>, <http://www.orange.fr/>, <http://chat.voila.fr/>, <http://www.francofun.com/>

- Gadet, F. (2006). *Dynamiques du français contemporain : les écrits électroniques (CMO-CMC): nouvel objet et nouveau point de vue sur l'opposition oral/écrit*, manus, Freiburg, 15 février 2006.
- Koch, P. & W. Oesterreicher (1990). *Gesprochene Sprache in der Romania: Französisch, Italienisch, Spanisch*. Tübingen: Niemeyer.
- Koch, P. & W. Oesterreicher (2001). *Language parlé et langage écrit, Lexikon der romanistischen Linguistik*, tome 1, Tübingen: Max Niemeyer Verlag, 584-627.
- Krøjgaard, L. B. & A. Grydehøj (2001). *IKT-integration – hvorfor og hvordan? Om læringsprincipper og den nye teknologi i fremmedsprogundervisningen*, Speciale, Aarhus Universitet.
- Marcoccia, M. (2000). *Les smileys : une représentation iconique des émotions dans la communication médiatisée par ordinateur*, i C. Plantin, M. Doury & V. Traverso (red.). *Les émotions dans les interactions*, Lyon, ARCI: Presses Universitaires de Lyon, 249-263.
- Mondada, L. (1999). *Formes de séquentialité dans les courriels et les forums de discussion*, ALSIC, vol. 2, 1, <http://alsic.u-strasbg.fr>, 3-25.
- Munk, S. (2004). *Tekstbaseret fransk chat – mellem skrift og tale eller noget helt nyt?* Speciale, Aarhus Universitet.
- Norén, C. (2005). *Réflexions sur le t'chat comme moyen d'acquisition du FLE*, *Synergies Pays Scandinaves* 1, Systime.
- Pedersen, U. & E. Østergaard (2003). *Erfaringer med 'den naturlige samtale' et forsøg*, *Fransk Nyt* 238, 36-42.
- Söll, L., (1974). *Gesprochenes und geschriebenes Französisch*. Berlin: E. Schmidt.
- Thode Hougaard, T. (2004). *Chat via internettet – interaktionelt og sprogligt belyst*, i *Studier i Nordisk* 2002-2003. Selskab for Nordisk Filologi. København.